

Tanúságtétel Csíksomlyón

Egy természettudós válaszkísérletei Tőkés István és Balogh Júlia gondolatait olvasva

Most olvastam a *Hitel* májusi számában nagytiszteletű Tőkés István Csoóri Sándorhoz írt levelét és Balogh Júlia személyes emlékekkel, gyötrődésekkel teli válaszát a teológia professzorának. Mindketten az erdélyi születés és kötődés előnyével és lelkiismereti terhével jelenítik meg aggódásukat az erdélyi magyarság jövőjét illetően, ami Kárpát-medence egész magyarságának minden gondját, baját példázza.

Itt ülök Székelyudvarhelyen, Hegyi Sándor tiszteletes úrék házában. Kora reggel van. Csönd. A tiszteletes úr a prédikációjára készül, Anikó asszony Zsuzsa lányukkal a reggelit készíti számunkra, a náluk megszállt vendégeknek, akik még alszanak. Feleségemmel és barátainkkal élvezzük a családot, a határon kívül rekedtek szeretetét. Mi, anyaországbeliek, csodáljuk és tanulni próbáljuk magyarságtudatukat, önérzetüket. Ilyenkor szégyelljük igazán a december 5-ei népszavazás eredményét, és ilyenkor érezzük igazán a trianoni infarktus be nem gyógyuló koszorúér sebeit. S mindezt egy nappal a csíksomlyói búcsú után, kegyelmi állapotban, a világ minden részéből összesereglett több mint félmillió magyar tanúságtételének hatása alatt.

Csíksomlyón a „Napba öltözött Asszony, Mária” (micsoda pogány jelkép!) tiszteletére zarándokolnak ide a magyarok immár 440 éve. A székely, valamint a csángó néphit sok mindent megőrzött az ősmagyarság istenvilágából, hiedelméből, és ezeket könnyedén beolvasztották a keresztény világképbe. A egykor volt magyarok ősvallásának Hold-istenasszonya boldogságos Szűz Máriává változott át, mivel a magyarság a napkultuszban az áldott Napot, a holdéban pedig az ősi boldogasszonyt tisztelte, akit Babbának hívtak, és a kereszténység felvétele után Baba Máriává lett. A régi pogány szokások fennmaradását jelzi, hogy a moldvai magyarok, s ma már a máshonnet érkezettek is, együtt virrasztanak a Kis Somlyó hegyén, csodálva a Holdat és várva a Napfelkeltét.

A ferencesek rendezte búcsú, a katolikusok megemlékezése. 1567-ben a székelyek, őrizni akarván római katolikus hitüket, megütköztek, és győzelmet arattak János Zsigmond seregeivel szemben, aki unitárius hitre akarta téríteni őket. Ez valójában „vallásháború” volt, amely elvetendő példaként, szinte paradox módon, megelőlegezte egy esztendővel az 1568. évi tordai országgyűlést, ahol a vallásháborúk által feldúlt Európában elsőként iktatták törvénybe a vallásszabadságot és a vallási türelmet hirdető rendeletet, amely kimondta, hogy minden közösség szabadon választhatja meg vallását, és a közösség papja szabadon hirdetheti az általa helyesnek tartott tanokat.

A legendás emlékezet és az egyházi feljegyzések sok csodatételről tanúskodnak a csíksomlyói kegyhellyel kapcsolatban.

Az igazi csoda azonban az elmúlt évek története: több százezer magyar zarándokol Csíksomlyóra pünkösöd szombatján. Mert ez már nem csak egyházi ünnep, sokkal több ennél. Tanúságtétel arról, hogy mit jelent magyarnak lenni: mit jelent Arany János, Petőfi Sándor, Ady Endre, József Attila, Radnóti Miklós, Illyés Gyula, Vas István, Tamási Áron, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lajtha László, Neumann János, Szent-Györgyi Albert, Teller Ede, Mindszenti József, Ravasz László, Márton Áron, Apor Vilmos, Salkaházi Sára erkölcsi, kulturális örökségére, hagyatékára büszkének lenni.

Akik egy célból zarándokolunk el ide a világ minden részéből, ha csak néhány órára is, azt érezzük, hogy tudunk, képesek vagyunk egyet gondolni, és együtt érezni azt, hogy magyarok vagyunk. Igen, ezt érzik át a Gödöllőről, Páparól és sok-sok magyarországi városból és faluból idezarándokolt emberek, a Gyimesekből és Moldvából idáig elgyalogoló *keresztalják* éneklő-imádkozó hívői, fiatalok és öregek egyaránt, a székelyföldiek, a szórványban élők, Felvidék, Kárpátalja, Délvidék, Burgenland magyarjai, és ezt érzi az a fiatalember is, aki kerékpárral járta meg Rómát, hogy hírt vigyen a búcsúról és a moldvai magyarok gondjairól a Szent-atyának, akit már régóta idevárnak.

Idén már másfél évtizede a hegyen, a *nyeregben* ünnepel a magyarság, nem a kegytemplom előtt, mint tette azt évszázadokig. A modern kor profán hatása mellett: a televíziós közvetítés technikai igényei, hogy jól látható-láttatható legyen az oltár, a kegytemplom előtti hely már szűkösnek bizonyult. Ez a hely is szent, a búcsúsok 440 esztendeje a *nagy kikerülésre*, a Salvator kápolna körüljárására – elsőként a gyergyóalfalui, utolsóként a moldvai *keresztalják* – járulnak ide. Ez is példa arra, ha csak a televíziós élő adásra gondolunk, hogy itt még a pragmatikus megfontolás is szakrális élményhez vezethet.

Borbély főtisztelendő az általam is megnevezett nagy magyar gondolkodók közül jó néhányat megemlített szentbeszédében, azok közül, aki példaképeink lehetnek. Először, azt akartam leírni, hogy azokat, akikhez *méltónak* kellene lennünk. És milyen jó lett volna, ha ösztönösen ezt írhattam volna, látva a félmilliónyi magyart együtt, egyazon szándékkal, jó érzésekkel. Igen, ez maga az igazi csoda.

Nagytisztelendő Tőkés István professzor és Balogh Júlia pontos diagnózist állított fel, az infarktus utáni állapot minden tünetét leírva. Diagnózis után azonban terápiára van szükség, sürgős és gondos kezelésre, ugyanis a beteg „terminális” állapotba került. Kérdés: van-e lehetőség a felépülésre? A válaszom: van.

Napjainkban már nem arról az Erdélyről, Felvidékről, Kárpátaljáról, Délvidékről és anyaországról kell beszélnünk, amelyekről évtizedekig a nemzet „órlámpásai”, Illyés Gyula, Sütő András, Csoóri Sándor, Dobos László írtak. Európában az államhatárok és a nemzetek szálláshelyei nem esnek egybe. Ez számtalan konfliktus forrása volt – és részben maradt – az elmúlt évszázadban. Azonban tudomásul

kell vennünk, hogy az Európai Unión belül a történelmi határok valóban légiesednek, s ennek a folyamatnak szemtanúi vagyunk. Az Európai Unió nemcsak a tagállamok szövetsége, hanem a különböző kultúrájú nemzetek összessége is, amelyen belül megjelennek ugyan a független államok érdekei, de érvényre jutnak a kulturális nemzetek sajátosságai is. Államhatároktól függetlenül az egykoron szétszakadt országrészek az Unió regionális politikáját követve kulturálisan és gazdaságilag együttműködve többletértékeket hozhatnak létre. Ez az egymásra utalt, egymást kiegészítő sokszínűség teszi és teheti Európát ismét nagygyá, tagországait pedig gazdagabbá.

Napjainkban a Kárpát-medence országai közül Magyarország, Szlovákia és Románia tagja az Európai Uniónak, és remélhetőleg Horvátország is része-részese lesz rövidesen Európa új közösségének. Ezért és emiatt nem kell elsíratni a történelmi Erdély déli részét, mivel elengedhetetlen, hogy a szórványban élő magyarság kulturális autonómiát kapjon. Miként Székelyföld magyarságának a területi autonómiával, az önkormányzatisággal olyan lehetőséghez kell jutnia, amely a „határtalan” Európában a szülőföldön maradás és boldogulás minden feltételét biztosítani tudja.

Ami pedig a gazdasági életet illeti, a lelki – nyelvi és kulturális – közösség mellett rendkívül fontos, hogy a Maros, Szamos és a Körösök világa a közös gazdasági érdekek szerint fogjon össze, működjék együtt az Olt erdőinek, mezőinek lakóival és az anyaország, sőt a Kárpát-medence egész magyarságával. Nekünk ehhez itthon, az anyaországban is meg kell változtatnunk magatartásunkat, politikánkat. Fel kell ismernünk, hogy hatalmas gazdasági lehetőségek rejlenek abban, hogy a határon túl élő magyarok kétnyelvűek, hogy a többségi nemzettel közvetlen és jó kapcsolatokat tudnak kialakítani. Magyar szempontból különösen fontos a dél-tiroli, katalóniai autonómia-modelleknek azon eredménye, hogy a kulturális és nyelvi jogok biztosítása mellett az önkormányzati jogait is gyakorló közösségek körében az elvándorlás jelentéktelen szintre csökkent. Az erdélyi, délvidéki és felvidéki magyar kisebbségek számára a saját ügyeik kézbe vétele, a helyi döntési jogkörök, a végrehajtáshoz szükséges eszközök biztosítása többlet jelenthetne minden alapítványi támogatásnál a szülőföldön való boldoguláshoz. Azonban mindezek megvalósulása esetén megmarad az anyaország szívó hatása, mivel az itteni demográfiai krízis 15–30 éven belül olyan munkaerőhiányt fog okozni, hogy annak pótlásáról gondoskodni kell. De hasonló gondokkal néz szembe, a magyar állam határain kívül élő magyarság is. Olyan stratégiai gondolkodásra volna szükség a magyar kormány részéről, amely már most hosszú távúan veszi figyelembe a Kárpát-medencei magyarság jövőjét. Ez egyelőre hiányzik. S mindez természetesen nemcsak Magyarországnak, hanem az érintett államoknak is ugyanilyen érdeke, még ha eddig nem ismerték is fel, hiszen nem csupán a belső stabilitáshoz, hanem a jelenleg elég nehéz helyzetben levő kisebbségi régiók gazdasági megerősödéséhez is az önkormányzatiságon, a regionális autonómiaformákon keresztül vezet a leggyorsabb út.

A XXI. század sajátossága, hogy az információs forradalom eredményeképpen a világháló országújtjai, valamint a televízióadások segítségével még a Regát ma-

gyarsága és a moldvai csángók, de ki merem mondani, a világban szertesét élő magyarok is a kulturális „tündéerkert” részesei lehetnek.

A magyar nyelvi kultúrát ápolni kell. Közhelynek hangzik, pedig nem az, hogy számunkra a nyelv a hazát jelenti, tehát egyben a nemzeti összetartozás kovásza. Elengedhetetlenül fontos a magyar óvoda, általános és szakiskola, középiskola, a magyar főiskola és egyetem. A kétnyelvűség ugyanakkor nem hátrány, mivel előnnyé válik a gazdasági kapcsolatok kialakításában. Ugyanakkor a kisebbségi sorban élő magyarság anyaországbeli, valamint európai gazdasági, kulturális és tudományos kapcsolatai a többségi nemzet érdekeit is szolgálják.

Saját tapasztalatomra hivatkozom, amikor leírom, hogy talán az a legfontosabb a Kárpát-medence kisebbségi sorban élő magyarságának, értelmiségének, hogy merjen túllépni a lelket-testet nyomorító múlt maradványaképpen bennük levő szorongást, félelmet, amikor saját érdekeikért harcolnak. Ki kell nyilvánítaniuk az *igényt* a kulturális és területi autonómiára, az önkormányzatiságra. Az Európa Tanács 2003/1334. sz. határozata *éppen a központi hatalom és a nemzeti közösség közötti konfliktus megelőzésének eszközeként szorgalmazza a területi autonómiát*, amelyről így ír:

„Az európai államok óriási többsége ma olyan közösségeket foglal magába, amelyek eltérő identitásúak. Egyesek közülük saját intézményeket követelnek, és külön törvényeket akarnak, melyek lehetővé teszik eltérő kultúrájuk kifejezését.

Az államoknak a feszültséget meg kell előzniük olyan rugalmas alkotmányi vagy törvényhozási szintű egyezségekkel, amelyek elébe mennek ezen elvárásoknak. Hatalmat, illetve hatásköröket adván a kisebbségeknek önnön ügyeikre nézve, akár átruházván azt a központi kormányzattól, akár azzal megosztva, az államok néha összeegyeztethetik a területi egység elvét a kulturális sokszínűség elvével.

A »területi autonómia« kifejezést olyan, általában szuverén államokon belül kialakított berendezkedésre értik, amely által egy bizonyos régió lakosai tágabb hatalmi jogosítványokat kapnak, amelyek tükrözik sajátos földrajzi helyzetüket, és amely oltalmazza és előmozdítja kulturális és vallási hagyományait.”

Nem elegendő tehát, hogy a múltunknak őrei vagyunk, a jövőre is gondolkodnunk kell. Csíksomlyón több mint félmilliónyian magyarul hallgattuk hívők és nem hívők, magyar és nem magyar állampolgárok, katolikusok és nem katolikusok az igehirdetést. Ott úgy tűnt valamennyien magyarul gondolkodunk és érzünk. Együtt. Ott minden évben megtörténik ez a csoda, a tanúságtétel. És a jövőt erre lehet és erre kell építeni. ☒